

זמן של בני חורין – לוח השנה כמעצב זהות

רקע למורה על היחידה

היחידה משתייכת לתחום הדעת "שבילי מורשת" לחטיבת הביניים, ומתמקדת בבירור זהות יהודית-ישראלית, ובפרט בתפיסת המושג "זמן" - לא כנתון טכני או יומן מטלות יבש, אלא כביטוי עמוק לחירות ולעיצוב זהות אישית וקבוצתית. נקודת המוצא הרעיונית של היחידה היא המצווה הראשונה שניתנה לעם ישראל כקולקטיב ערב היציאה ממצרים: "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם." דרך עיסוק בטקסטים מגוונים – מקראיים, פרשניים, פילוסופיים ותרבותיים – היחידה בוחנת את ההבדל הקיומי בין זמן של עבד, המנוהל על ידי אחרים, לבין זמן של בן חורין, המנהל את זמנו ומעניק לו משמעות. לאורך היחידה נכיר את המנגנונים הקוסמיים והתרבותיים של לוחות השנה השונים (השמש, הירחי והמשולב היהודי) ונחקור את המתח המפרה שבין "שנה" (חזרה, קביעות ושינון) לבין "חודש" (התחדשות, שינוי וצמיחה פנימית). הטקסטים והפעילויות משמשים בסיס לשיח ערכי-פרשני ומזמינים את התלמידים לפתח עמדה ביקורתית ורפלקטיבית כלפי ניהול הזמן שלהם בעולם מודרני וגלובלי.

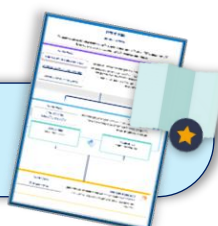
השאלה המניעה

"למי שייך הזמן שלי?" – האם לוח השנה הוא רק מערכת לחצים חיצונית המנהלת אותנו, או שהוא כלי תרבותי ורוחני המאפשר לנו ליצור משמעות, חירות ובחירה אישית? השאלה היא פתוחה, טעונה ורלוונטית באופן ישיר לחייהם של תלמידי חטיבת הביניים (כיתות ז'-ח'), והיא משמשת חוט השני המארגן את הקריאה, הדיון, הכתיבה והיצירה לאורך כל חמשת השיעורים.

מטרות היחידה

- **מטרות זהות וערכיות:** לפתח בקרב התלמידים זהות גמישה ומודעת, המסוגלת לנווט בין עולמות תוך שמירה על נאמנות למורשת ולתרבות הלאומית; להבין את החשיבות של לוח השנה הכולל סיפור משותף ומייצר שפה ערכית וקהילתית לאורך זמן.
- **מטרות ייחודיות תלויות גיל (כיתות ז'-ח'):** מתן לגיטימציה לבחינת שאלות של שייכות, עצמאות וזהות; חיזוק תחושת הביטחון בניהול הזמן האישי מול ציפיות סותרות של משפחה, קבוצת השווים (חברים) והחברה המודרנית; יצירת מרחב כיתתי בטוח לשיח גלוי על כפייה לעומת בחירה.
- **מטרות פדגוגיות ותוכניות:** להבין את הקשר המהותי בין בעלות על הזמן לבין מושג החירות; להכיר את המנגנונים המדעיים והתרבותיים של הלוח השמשי (הגרגוריאני), הירחי (המוסלמי) והמשולב (היהודי); לנתח אטימולוגית ורעיונית את המושגים "שנה" ו"חודש"; לפתח מיומנויות של ניתוח טקסט, חשיבה מטאפורית, השוואה מורכבת וביטוי עצמי יצירתי.

מפת היחידה

אדריכלות של זמן - הלוח בתוך עולם גלובלי

מטרות השיעור

תוכן	מיומנות	ערכים
הבנת המושג "אדריכלות של זמן" לפי אברהם יהושע השל (בניית היכלות בזמן לעומת היכלות במרחב); זיהוי המתח התרבותי בין הלוח הלועזי (הציבורי-כלכלי) ללוח העברי (הזהותי-מועדי)	זיהוי עמדות הגותיות, ניתוח סיבות ומסובבים, ניהול שיח עמיתים מורכב ("קפה דילמה")	בירור הרלוונטיות של הלוח העברי והמועדים לתלמידים בעלי תפיסות עולם שונות (דתיים, חילונים, מסורתיים); טיפוח יכולת ניווט בין זהויות וקצבים שונים בעולם גלובלי.

מבנה השיעור

1 פתיחה (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- לוח שנה חלק או דפי משימה מעוצבים עם הכותרת: "החודש הזה לכם - החידוש שלי".

דרכי הוראה

שאלה והפעלה מהירה. המורה שואל:

"מה התאריך היום?" (רובם יענו בלועזית) ואז: "מתי חל ראש השנה או יום ההולדת שלכם?". דיון קצר על כפל הלוחות בישראל.

מיומנויות	מוקדי לימוד
הבחנה בין קטגוריות תרבותיות, שיקוף מצב קיים	איזה תאריך קופץ לכם בראש? בדיקה ספונטנית של הלוח המנהל את התודעה של התלמידים ביום-יום.

תוצר לשלב זה

רישום שני קווי זמן מקבילים על הלוח: "הקו התפקודי-גלובלי" לעומת "הקו התרבותי-זהותי".

2 גוף השיעור (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

דפי מקורות הגותיים:

- קטעים מתוך "השבת" של אברהם יהושע השל: "היהדות היא דת של זמן המדריכה אותנו בבניית היכלות בזמן... מיומנות מיוחדת נדרשת כדי לקדש את הזמן... השבת היא היכל בזמן".

דרכי הוראה

עבודה קבוצתית במתודת דיון חווייתית ("קפה דילמה")

כל שולחן מקבל שאלה מנחה: "האם לוח שנה עברי רלוונטי למי שאינו שומר מצוות?", "איך מייצרים היכל של קדושה ורוגע בתוך עולם דיגיטלי שרץ 24/7?".

מיומנויות	מוקדי לימוד
ניתוח סיבות ורגשות, הקשבה פעילה, ניסוח טיעון מורכב	מתודת "קפה דילמה" הגותי דיון בקבוצות קטנות סביב שולחנות ("כמו בית קפה") על פי קטעי קריאה של השל.

תוצר לשלב זה

כתיבת נקודות מרכזיות שעלו בדיון על גבי מפת שולחן מנייה.

3 סיכום השיעור (25 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

דפי מקורות הגותיים:

- קטעים מתוך "השבת" של אברהם יהושע השל: "היהדות היא דת של זמן המדריכה אותנו בבניית היכלות בזמן... מיומנות מיוחדת נדרשת כדי לקדש את הזמן... השבת היא היכל בזמן".

דרכי הוראה

הנחיית מליאה ואיסוף רעיוני על ידי המורה

סיכום המושג "אדריכלות זמן" כיכולת של קהילה לעצב לעצמה מרחבי עצירה וזהות משותפים

מיומנויות	מוקדי לימוד
סינתזה, הצגה קבוצתית, חשיבה ביקורתית	הצגת תוצרי הקפה ואינטגרציה כל קבוצה משתפת בתובנה אחת מרכזית לגבי השילוב הראוי בין הלוחות בחיי חברה.

תוצר לשלב זה

פוסטר קבוצתי ראשוני: "הזמן שלנו" - מפת מועדים משולבת המכילה תאריכים גלובליים (למשל: יום איכות הסביבה, תחילת החופש הגדול), לאומיים-תרבותיים (חגי ישראל, ימי זיכרון) ואישיים (ימי הולדת, אירועים כיתתיים).

ספריית תוכן ומקורות

• דפי מקורות הגותיים

אברהם יהושע השל, מתוך ספרו "השבת":

"היהדות היא דת של זמן המדריכה אותנו בבניית היכולות בזמן... מיומנות מיוחדת נדרשת כדי לקדש את הזמן... השבת היא היכל ארכיטקטוני שנבנה לא במרחב הפיזי, אלא בתוך הזמן הפנימי והנפשי של האדם והקהילה".

משמש בסיס לדיון על הצורך ביצירת מרחבי עצירה והגנה תרבותיים בתוך עולם גלובלי ותחרותי.